

Л. Ш. Динікова,
кандидат культурології,
доцент кафедри української мови, літератури та культури,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПРОЦЕСІ ПОЛКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ

Сьогодні проблема розвитку міжкультурних та міжетнічних комунікацій стоїть на передньому краї важливих суспільних питань. Виникає необхідність у створенні нових механізмів державної політики, спрямованих на сприяння розвитку національної культури та підтримку міжкультурного діалогу. Міжкультурні комунікації, які базуються на принципах толерантності, стають важливим складником сучасних культурних процесів і сприяють збереженню культурних традицій всіх націй України.

У суспільстві з поліетнічною структурою формування міжкультурних зв'язків стає невід'ємною умовою його існування. Цей процес істотно визначається рівнем міжкультурної компетентності. Оволодіння міжкультурною компетентністю є ключовою передумовою успішного функціонування в багатокультурному суспільстві, таким, яким є сучасна Україна.

Міжкультурна компетентність охоплює розуміння та прийняття різниці в ідеях, звичаях, культурних традиціях, характерних для різних народів. Вона передбачає здатність побачити як спільне, так і відмінне між різноманітними культурами, а також вміння розглядати власну культуру очима представників інших націй [Лапшин 1999]. Міжкультурна компетентність полягає у здатності успішно спілкуватися з представниками інших культур, що передбачає сприйняття й розуміння специфічних понять, ідей, способів мислення, почуттів та дій цих представників під час взаємодії. Цей концепт включає ряд елементів, які сприяють ефективній комунікації:

1. Знання – це необхідна інформація про інші культури, яка допомагає у побудові взаєморозуміння та взаємодії.
2. Мотивація – позитивний настрій щодо іншої культури сприяє відкритості та інтересу до спілкування з представниками цієї культури.
3. Вміння – це необхідні навички та уміння вести себе ефективно під час взаємодії з іншими культурами, що допомагають зберегти взаємоповагу та уникнути непорозумінь.
4. Емпатія – здатність співпереживати та розуміти почуття, переживання та погляди представників іншої культури сприяє покращенню комунікації та побудові довірливих стосунків.

Ці елементи разом утворюють основу для розвитку міжкультурної компетентності, яка є ключовою для побудови успішних міжкультурних відносин [Бурак 2012].

О. Леонтович розглядає міжкультурну компетентність як більш глибокий поняття, ніж просто набір знань та навичок, які можна використовувати в міру потреби під час міжкультурної комунікації. З її переконання, ця компетентність передбачає наявність комплексу вмінь, які дозволяють адекватно оцінювати комунікативну ситуацію, узгоджувати інтенції з вибором вербальних та невербальних засобів, реалізовувати комунікативний намір і перевіряти результати комунікативного акту через зворотний зв'язок [Леонтович 2007].

У складі міжкультурної компетентності виділяються різні аспекти, кожен з яких відіграє важливу роль у взаєморозумінні та ефективній комунікації:

1. Мовна компетентність: це вміння правильно вибирати мовні засоби, що відповідають конкретній комунікативній ситуації; адекватно використовувати терміни і

вирази; узгоджувати ментальні концепти з реальністю; повторювати отриманий досвід у подібних комунікативних ситуаціях.

2. Комунікативна компетентність: включає в себе вміння інтерпретувати сигнали готовності співрозмовника взяти участь (або не взяти) у комунікації; визначати частки мовлення та слухання залежно від ситуації та культурних норм; ефективно виражати свою думку і зрозуміти думку іншої сторони; спрямовувати розмову у потрібному напрямку; адаптувати комунікативну поведінку до соціального статусу співрозмовників та міжкультурних відмінностей.

3. Культурна компетентність: передбачає розуміння фонових знань, психологічної та соціальної ідентичності співрозмовника, його ціннісних установок; вміння здобувати необхідну інформацію з різних культурних джерел; вміння диференціювати інформацію з точки зору її значущості для міжкультурної комунікації.

Культурна компетентність тісно пов'язана з культурною грамотністю комунікантів, яка є ключовим фактором у забезпеченні ефективної міжкультурної комунікації. Культурна грамотність включає в себе атенційну здатність, емпатію та багаторівневу ідентичність, які допомагають сприймати, розуміти та ідентифікувати з партнером по спілкуванню [Гарифулліна 2006].

Крім того, вчені виділяють рівні міжкультурної компетентності, які визначаються в залежності від потреб і цілей особистості:

1. Рівень, необхідний для виживання: базові навички та знання, які дозволяють особі адаптуватися до нового культурного середовища та виживати в ньому.

2. Рівень, достатній для входження в чужу культуру: включає в себе більш глибоке розуміння та прийняття культурних особливостей, що дозволяє особі активно взаємодіяти з представниками іншої культури.

3. Рівень, який забезпечує повноцінне існування в новій культурі – її «присвоєння»: це вже вищий рівень компетентності, коли особа вже інтегрується в нову культуру, адаптується до її цінностей та норм, і відчуває себе як частина цього середовища.

4. Рівень, який дає можливість повною мірою реалізувати ідентичність мовної особистості: на цьому рівні особа володіє високим рівнем міжкультурної компетентності, що дозволяє їй вільно виражати свою ідентичність і взаємодіяти з представниками інших культур на рівних умовах.

Отже, формування міжкультурної компетентності є складним процесом, що відбувається протягом усього життя особистості і вимагає постійного навчання, саморозвитку та взаємодії з різними культурами.

Література

1. Бурак О.С. Міжкультурна комунікація як наслідок глобалізаційних міжкультурних контактів. *Грані*. 2012. № 5 (85). С. 119–122.

2. Гарифулліна Р. Етичний ідеал як ціннісно-нормативна основа духовно-морального виховання. *Вісник вищої школи*. 2006. № 6. С. 35–40.

3. Лапшин А.Г. Міжнародне співробітництво в галузі гуманітарної освіти: перспектива міжкультурної грамотності. *Міжкультурний діалог: компаративні дослідження в педагогіці та психології*. Володимир, 1999. С. 45–50.

4. Леонтович О.А. Введення в міжкультурну комунікацію: навч. посібник. 2007. 368 с.